

Tlumačov: devadesát svíček na dortu

Zemský hřebčinec Tlumačov, státní podnik, má za sebou oficiální oslavu devadesáti let své existence. Ve Zlínském kraji, regionu mezi Slovákem a Valašskem, patřil koním a lidem kolem nich celý druhý srpnový víkend. V sobotu byla na programu tradiční výstava toho nejlepšího ze čtyřnohého produkce moravských a slezských chovatelů, o den později vystoupil v hlavní roli před diváky tlumačovský jubilat.

Jiří Křepelka

Zemský hřebčinec (ZH) Tlumačov, řádný člen Evropské asociace státních hřebčinců a hřebčinců (European State Studs Association – ESSA), společně se Zemským hřebčincem Písek hraje nadále rozhodující úlohu v nabídce služeb pro chovatele koní v České republice, uvedl hodnocení jeho činnosti do roku 2014

Zemský hřebčinec Tlumačov byl založen v roce 1925, když se sloučilo několik bývalých vojenských hřebčinců do jednoho subjektu. Měl zajistit plemenníky – otce příštích vojenských koní, určených dělostřelcům (tedy do tahu) nebo důstojníkům (pod sedlo).

Podle současného ředitele MVDr. Dražana toto období „zajištěné poptávky“ trvalo asi

se uchoval genofond vzácných hřebců.

Hřebčinec by měl přispívat také k uchování tradic. „Chtěl bych proto, aby tady vzniklo malé muzeum a abychom nabízelí vzdělávací činnost v těch oblastech, kde v České republice chybí,“ dodal Dražan.

Marie Terezie, díky!

K největšímu rozkvětu chovu koní i v českých, moravských a slezských zemích (jako součástí rakouského císařství) došlo za vlády Marie Terezie. Ta s ohledem na potřebu armády podporovala různým způsobem chov koní. Povzbuzovala k němu vrchnost i poddané, zakládala zemské hřebčince, zapověděla vývoz hříbat mladších tří let, zavedla koňské trhy. Byly vydány předpisy o odvozech koní, o zřizování erárních hřebčinců, nebo o bezplatném připouštění hřebců.

Patentem Marie Terezie ze 13. srpna 1763 je zavedeno v chovu koní jednotné vedení, říše je rozdělena na menší chovatelské okrsky, je nařízen soupis hřebců bez dědičných vad. Klisny vybrané k chovu a hříbata do tří let jsou označovány ožehy, jejichž zneužití se trestalo.

Na území rakouského císařství bylo založeno několik významných a dodnes známých hřebčinců – Radovec (1772), 1785 Mezöhegyes (1785), Bábolna (1789) a 1798 Piber (1798). Na tyto pozitivní (lze napsat „zvelebující“ prvky v chovu koní) navázal i syn Marie Terezie, Josef II.

Kde se vzal Tlumačov

Organizace v chovu koní za první republiky navázala na organizaci z dob rozpadnutí se monarchie. Na Moravě a ve Slezsku vydržovala dále tři hřebčince podřízené velitelství hřebčinců v Hodoníně. Pro jižní Moravu to byl zmíněný hřebčinec v Hodoníně, pro severní oblast hřebčinec v Olomouci Hejčíně a pro slezskou oblast hřebčinec v Opavě.

Již od roku 1921 se vedoucí úřadníci na Ministerstvu zemědělství zabývali myšlenkou zřídit pro Moravu a Slezsko jeden velký státní hřebčinec. Myšlenku centralizace podporovaly také ekonomické důvody a nutnost zjednodušení celé hřebčinecké agendy. Velkou roli při zřizování ústavu také sehrála potřeba vybudování státní hříbárny pro odchov hřebčinců zakoupených ze zemského chovu. Pro uskutečnění tohoto plánu byla prohlédnuta celá řada velkostatků a kasáren, ale bez výsledku, protože tyto objekty neodpovídaly prostorově nebo svou polohou.

Příčiněním sekčního šéfa Ing. Wegera se podařilo získat ze záboru Pozemkového úřadu zbytkový velkostatek v Tlumačově z bývalého majetku hraběnky Marie Baltazziové. Pro kladné rozhodnutí byla směřována i výhodná poloha tohoto objektu, takže ve středu Moravy na živé dvojkolejné dráze. Získaný velkostatek se skládal z pěti dvorů: Tlumačov, Skály,

Terezov, Budov a Otrokovice, s celkovou výměrou 532,56 ha, z toho 43 ha lesa. Z historického hlediska se tlumačovský dvůr připomíná již v roce 1490. V roce 1667 se uvádí pánský dvůr v Tlumačově pro černý dobytek s ovčínem. Objekt sloužil svému účelu až do roku 1720, kdy byl vybudován dvůr nový a ten následně přestavěn na hřebčinec. Dvůr v Tlumačo-

nitbu v zemském chovu koní Krajský národní výbor, a to až do roku 1956. V tomto roce přechází plemenářská služba ke Státnímu hřebčinci Tlumačov, který se v roce 1961 přejmenoval na Státní plemenářský ústav Tlumačov.

Plemenářská služba v ústavu pozůstávala ze čtyř krajských zootechniků, každý pro jeden kraj (Brněnský a část Jihlavské-

Současný ředitel ZH Tlumačov MVDr. Jaroslav Dražan patří do vybrané skupiny lidí, vlastních ocenění „za celoživotní přínos českému chovu koní“ Šedesátiletý veterinární lékař je dlouholetým prezidentem největšího a nejdůležitějšího domácího Uznávaného chovatelského sdružení – Asociace svazů chovatelů koní ČR a mimo to vede Svaz chovatelů haflinga. Pro toto plemeno pracuje na významných pozicích rovněž v jeho světové a evropské organizaci
Foto Taťána Havlíčková

tehdejší ředitel MVDr. Antonín Černocký.

V koncepci chovu koní v ČR, kterou „dal dohromady“ loni kolektiv odborníků dirigovaný Černockého nástupcem v sedle ředitele ZH Tlumačov MVDr. Jaroslavem Dražanem, se dále píše: „Hřebčinec vychází logicky ze svého postavení v historii, ale musí se pochopitelně přizpůsobit

čtyřicet let, v Tlumačově bývalo v těchto zlatých časech 300 až 400 koní.

Postupem času ale kůň využití pro armádu i zemědělství ztrácel, a tak se stavy snižovaly. Postupně se změnilo i použití reprezentantů rodu *Equus* z hospodářské oblasti do oblastí zájmu a sportovního využití. Výjimkou zůstávají lesní práce,

Novým členem tlumačovského týmu je rovněž elegantní elitní vozataj Josef Iš. Na snímku vede trio podnikových chladnokrevných ryzáků
Foto Taťána Havlíčková

bit a reagovat na současnou realitu v sektoru chovu koní. A jen tak zůstává a zůstane i téměř sto let po založení stabilizačním faktorem v něm. V první řadě to z jeho strany znamená zajištění a dostupnost kvalitních hřebců různých plemen (jako garance čistokrevné plemenitby), stejně jako osvětovou práci (kterou hřebčince plnily vždy). Je třeba vzápětí dodat, že bez spolupráce s uznávanými chovatelskými sdruženími nelze zmíněné zásadní úkoly stoprocentně splnit.“

kdy je v některých hůře přístupných terénech pomoc koní stále vítaná.

Podle ředitele Dražana, který je ve funkci právě rok, byly zatím v Tlumačově opraveny nejnútější věci – kanalizace, předvadiště koní a hříbárna. V budoucnu je podle něho potřeba opravit stáje, v některých by nově místo stání měly být boxy.

Oprava čeká další budovy. Inseminační centrum by mělo být rozšířeno o zařízení na mražení inseminačních dávek, aby

■ Klíčové informace

- Zásadním cílem státního podniku ZH Tlumačov je produkovat plemenníky pro zemský chov.
- Momentálně je v Tlumačově 170 hřebců, a to včetně juniorů, ze kterých si hřebčinec vychovává budoucí plemenné hřebce. ZH Tlumačov také pečuje o genofond a rozvíjí původní plemena vyšlechtěná na našem území.
- Do konce letošního roku by měl dokončit přeměnu ze státního podniku na státní příspěvkovou organizaci. Do dalších let připravuje velké investice za několik desítek milionů korun.
- Po přeměně na příspěvkovou organizaci státu by ZH Tlumačov měl dostávat 18 až 20 milionů korun ročně jako příspěvek na provoz a dalších pět milionů jako investiční dotaci. Investiční fond dosud chyběl.

vě (od července 2011 kulturní památka) byl upraven pro ustájení celkem 115 hřebců. Byla zde zbudována administrativní budova, byty pro zaměstnance, kovářna a sedlárna.

Dvůr na Buňově byl upraven na hříbárnu s volnými stájemi pro odchov hřebčinců vykoupených ze zemského chovu.

Dvůr na Skalách byl upraven a k chovu koní využíván od roku 1926, kdy zde byli ustájeni hřebci z Hejčína.

Urychlená adaptace objektů v Tlumačově umožnila využití nově zbudovaného ústavu již po skončení připouštěcí sezóny v roce 1925.

ho, Olomoucký, Gottwaldovský a Ostravský) a čtyř obvodních zootechniků. Plemenářská služba zajišťovala evidenci plemenných klisen, výkonostní zkoušky v zemském chovu, přehlídky potomstva, výstavy koní, zápisy do krajských plemenných knih klisen, revize zapsaných klisen a návrhy klisen do státní plemenné knihy. Tato osnova pracovní náplně zootechniků, později konzultantů a nově inspektorů chovu koní, zůstává zachována dodnes. V roce 1960 byla plemenářská služba delimitována od SPÚ Tlumačov ke krajským plemenářským správám nově zřízených krajů, a to Jiho-

Světlý ryzák 5171 Lord Weingard (nar. 2001, po Lordanos) je nejnovější a nedražší akvizicí ZH Tlumačov. Reprezentant oldenburského plemene německého chovu z hřebčína Sprehe je mimořádně úspěšným koněm podle sportovních i chovatelských výsledků. U nás připouští za 8000 Kč, ale členové Svazu chovatelů českého teplokrevníka mají slevu 50 %
Foto archiv Hřebčína Sprehe

Hřebčinec, zrcadlo doby

Hlavním posláním hřebčince bylo, je a bude zajištění plemenitby v zemském chovu koní. Ten byl od roku 1924 řízen inspektory chovu koní při zemědělské radě v Brně a Opavě. Velkým pomocníkem inspektorů byly spolky pro chov koní, které vytvářeli sami chovatelé a vedli plemennou knihu určité chovatelské oblasti.

Popsaný stav trval až do roku 1948. Od roku 1948 řídil ple-

moravského se sídlem v Brně a Severomoravského se sídlem v Olomouci.

Ústavu zůstalo jen osídlování stanic hřebci. V roce 1960 dostává ústav nový úkol chovat klusáka pro dostihové účely. Chov byl převzat od Státního statku Olomouc, hřebčína Bělecký mlýn, a umístěn nejprve na Peškově, později na Skalách. V roce 1965 se SPÚ Tlumačov slučuje s místním JZD a jeho výměra se několikrát násobně zvětšuje. V roce 1967 dochází k reorganizaci ple-

menářské služby, slučují se SPÚ Tlumačov a SPÚ Napajedla v jeden Plemenářský podnik Tlumačov.

Hřebčinec Tlumačov v tomto podniku funguje jako Středisko chovu koní a k tomuto středisku přechází od krajských národních výborů plemenářství zootechnici. Po sametové revoluci se k 1. lednu 1991 Středisko chovu koní Tlumačov osamostatnilo od Plemenářského podniku Tlumačov a bylo zařazeno jako závod koncernového podniku Státní plemenářský podnik Praha. Od tohoto data začalo opět samostatné hospodaření hřebčince.

Od 1. června 1992 byly sloučeny oba hřebčince působící v České republice (Tlumačov a Písek) v jeden podnik. K 1. lednu 1993 rozhodnutím Ministerstva zemědělství a výživy se Zemský hřebčinec Tlumačov stává samostatným podnikem. Oproti původnímu hřebčinci má pouze objekty v Tlumačově, na Skalách a Buňově, s celkovou výměrou 307 ha, z toho 110 ha orné půdy a 197 ha trvale travních porostů.

Tradice a návrat k ní

Většina státních ústavů pro chov koní za první republiky pořádala jezdecké dny, při nichž byli předváděni státní hřebci na ruze, ve voze, v sulcích, pod sedlem v rovinných a překážkových dostizích, v loveckých jízdách, ve skocích přes překážky, ve čtyřvilkách a podobně. Tyto akce se nazývaly zkoušky výkonosti hřebců, někde dokonce zkráceně dostihy, později je Ministerstvo zemědělství přejmenovalo na Jezdecké dny.

V časopise Praktický chovatel se o Jezdeckých dnech píše: „Snad nejlépe se to podařilo v Tlumačově, kde se v tento den schází několikatisícová obec chovatelů koní, aby znovu uviděla hřebce ze svých stanic a přilákala jejich výkonům. Je to slavnost ve znamení líbivého zjevu, bujných sil a temperamentního pohybu nejkrásnějších představitelů rázů a plemen koní z celé země a zároveň radostná manifestace těch, kteří se o plemenníky starají, opatřují je, vychovávají, pečují o ně, cvičí je a k jejich výkonům připravují, a těch, kteří jich v chovu používají. Je to také přesvědčivý důkaz souhry, spolupráce a porozumění hlavních činitelů v chovu koní, vedoucích odborníků a praktických chovatelů.“ Jinými slovy – právě Tlumačov se k úspěšné tradici v posledních letech vrátil: Výstava koní chovatelů Moravy a Slezska je toho důkazem. ■